

РЕЦЕНЗІЯ

Дерік Ілони Морисівни, кандидата філологічних наук, доцента,
завідувача кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,
про дисертацію Андрія Валерійовича Бошкова «Англійськомовна
вербалізація концепту “*pandemic*” у науковому та масмедійному дискурсах»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю
035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.
(Одеса, 2026)

Актуальність дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження А. В. Бошкова видається актуальним і новаторським з огляду на сучасні тенденції, що спостерігаються у когнітивній лінгвістиці та дискурсології. Мовна маніфестація явищ навколишньої дійсності, їхня репрезентація знаходять своє відображення в концептах, які здатні віддзеркалювати лінгвокультурологічні особливості того чи іншого етносу, зокрема його світогляд, систему цінностей, стереотипи, позитивні та негативні емоції тощо. Концепти виступають своєрідними ментальними утвореннями, елементами свідомості, що слугують посередниками між реальним світом і мовою, охоплюють культурну інформацію, у якій вона фільтрується, переробляється й систематизується.

Серед сучасних дослідників, які вивчали проблему вербалізації концептів у науковому та масмедійному дискурсах, слід назвати роботи таких науковців, як: Н. Долусова, К. Красницька, Н. Степанюк (“*coronavirus*” як новий концепт у англomовній лінгвокогнітивній картині світу), М. С. Маланюк (концепт “*COVID-19*” у англomовному епідеміологічному дискурсі), Ю. В. Шарапановська (концепт “*pandemic*” у англomовному медійному дискурсі), І. М. Серебрянська (концепт «освіта» у масмедійному та науковому дискурсах), Є.В. Саранюк (концепт “*glamour*” і когнітивно-прагматичні аспекти його репрезентації у масмедійному дискурсі). О.С. Олійник (концепт “*crime*” у правничій науковій картині світу), О. С. Сіваєва (концепт “*health*” у англomовному медійному дискурсі).

Проте, незважаючи на велику кількість праць, присвячених цій проблематиці, рецензована наукова праця є першим комплексним дослідженням функціонування концепту “*pandemic*” у науковому та масмедійному дискурсах із фокусом на аналізі засобів вербалізації його

багаторівневої ментальної структури (поняттєвого й образно-ціннісного компонентів).

Зазначене вище дає підстави вважати дослідження А.В. Бошкова «Англійськомовна вербалізація концепту *“pandemic”* у науковому та масмедійному дискурсах» актуальним і своєчасним.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Об’єктом наукової розвідки обрано концепт *“pandemic”*, а предметом є англійськомовна вербалізація концепту *“pandemic”* у науковому та масмедійному дискурсах.

Мета дослідження визначається як аналіз засобів вербалізації концепту *“pandemic”* у англійськомовному науковому та масмедійному дискурсах. У структурному плані завдання дослідження подано послідовно, зі збереженням вимог до архітекtonіки дисертаційного дослідження. Усі завдання є обґрунтованими і пов’язаними з метою розвідки. Методологічний апарат дослідження охоплює методи теоретичного узагальнення, кількісного та порівняльного аналізу.

Матеріалом дослідження слугували 600 англomовних статей, відібраних з електронних версій англomовних видань газет і наукових сайтів у період із 2020 по 2023 роки, серед яких: *“The Times”*, *“The Washington Post”*, *“The Guardian”*, *“Daily Mail”*, *“Daily Mirror”*, *“The WHO”*, *“PubMed”*, *“Cell Press”*, *“The Lancet”* та інші, а також 20 тлумачних словників, 33 галузевих словники, 3 тезауруси та 1 словник синонімів.

Наукова новизна роботи полягає у системному описі структури концепту *“pandemic”* у англійськомовному науковому та масмедійному дискурсах шляхом виокремлення його основних компонентів (поняттєвого та образно-ціннісного) і з’ясування особливостей їхньої дискурсивної реалізації у текстах масмедіа та наукових статтях.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Безперечно, дисертаційне дослідження А.В. Бошкова має теоретичну та практичну цінність, оскільки представляє цікавий матеріал для дослідження концепту *“pandemic”* у англійськомовному масмедійному та науковому дискурсах. Результати дослідження можуть бути використані у викладанні лексикології англійської мови, теорії та методики лінгвістичного аналізу, у спецкурсах із когнітивної лінгвістики, теорії міжкультурної комунікації та інтерпретації художнього тексту.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Специфіка теми дисертації обумовила потребу у комплексному підході до вивчення концепту *“pandemic”*, аналізу його структури та провідних засобів вербалізації у англійськомовному науковому та масмедійному дискурсах. На першому етапі дослідження було виокремлено змістові конституанти концепту *“pandemic”* шляхом здійснення аналізу словникових дефініцій ключової лексеми у тлумачних і галузевих словниках. На другому етапі було проаналізовано синонімічний ряд ключової лексеми репрезентанта та встановлено додаткові концептуальні ознаки. На третьому етапі було здійснено системний опис структури концепту *“pandemic”* у англійськомовному масмедійному дискурсі (описано понятійний й образно-ціннісний компоненти). На четвертому етапі було досліджено засоби вербалізації концепту *“pandemic”* у науковому дискурсі та проаналізовано дискурсивні фрагменти їхньої репрезентації, що дозволило виокремити медичні терміни-вербалізатори концепту *“pandemic”* і встановити додаткові концептуальні ознаки, які уточнюють його зміст і когнітивну структуру. На останньому етапі було здійснено порівняльний аналіз лексичного наповнення понятійних ознак концепту *“pandemic”* у масмедійному та науковому дискурсах і схарактеризовано особливості вербалізації цих ознак у відповідних типах дискурсу.

Теоретичне підґрунтя дисертації спирається на вагому джерельну базу, що охоплює 394 позиції, зокрема 176 наукових праць англійською мовою, які представляють різні наукові школи та періоди.

Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов «Когнітивні, комунікативно-прагматичні, лінгвостилістичні особливості англійськомовного дискурсу та система формування професійних компетентностей у галузі методики викладання англійської мови та літератури», затвердженої Ученою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 6 від 30.12.2021 р., номер державної реєстрації 0122U000073).

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Результати наукової розвідки було апробовано на 7 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Усього було опубліковано шість статей у фахових виданнях України категорії Б з філології. Кількість і якість публікацій дозволяють стверджувати, що зміст і результати всіх розділів дисертації висвітлено повною мірою.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертаційне дослідження структуровано відповідно до мети й завдань.

Структура дисертації відбиває послідовність і логіку мислення дисертанта. Простежується плавний перехід від теоретичного опрацювання літературних джерел до практичного аналізу фактичного матеріалу, реконструкції структури концепту (понятійного й образно-ціннісного) та інтерпретації отриманих результатів дослідження. Зокрема, дисертація складається з трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження концепту в науковій та наївній картині світу» окреслено теоретико-методологічний фундамент наукової праці.

У другому розділі «Вербалізація концепту *“pandemic”* в англійськомовному масмедійному дискурсі» реконструйовано понятійний та образно-ціннісний компоненти концепту, виокремлено засоби вербалізації його змістових ознак та наведено приклади дискурсивної репрезентації.

Третій розділ «Вербалізація концепту *“pandemic”* у англійськомовному науковому дискурсі» містить результати аналізу засобів вербалізації концепту *“pandemic”* у науковому дискурсі, опису й характеристики термінологічних одиниць, а також висновки щодо засобів об'єктивізації досліджуваного концепту в англійськомовному масмедійному та науковому дискурсах.

У Висновках обґрунтовано результати дисертаційного дослідження та окреслено перспективи подальших наукових досліджень.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Текст дисертації та наукові праці свідчать про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Незважаючи на беззаперечну наукову цінність рецензованої дисертації, праця А.В. Бошкова містить певні дискусійні положення. По-перше, виокремивши образно-ціннісний складник концепту *“pandemic”*, його метафоричні образи (ПАНДЕМІЯ-ВІЙНА, ПАНДЕМІЯ-ВБИВЦЯ) у масмедійному дискурсі, автор зосереджується на їхній дискурсивній репрезентації. Цікаво було б почути коментар дисертанта щодо прагматичного потенціалу цих метафоричних образів, чи виконують вони, на думку автора, мобілізуючу функцію, впливаючи на зміну соціальної поведінки реципієнтів масмедіа? По-друге, виникає питання, чому у дисертаційному дослідженні дисертант оперує грамемою *“pandemic”* як іменником, а не як прикметником,

хоча опозиція цих графем-омоформ є відомим фактом? Чим зумовлений такий вибір дисертанта на користь саме іменника?

Висловлені зауваження жодною мірою не применшують високу цінність дисертаційного дослідження та одержаних результатів.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

У рецензованій праці представлено оригінальні науково обґрунтовані положення, що свідчать про високий рівень теоретичної підготовки та ерудованість дисертанта. Дисертація А.В. Бошкова є вагомим внеском у когнітивну лінгвістику, дискурсологію і концептологію.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

З огляду на вищезазначене, вважаю, що подана дисертація Андрія Валерійовича Бошкова на тему «Англійськомовна вербалізація концепту “pandemic” у науковому та масмедійному дискурсах» є цілісним, самостійним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичну та практичну цінність і відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р.), а її автор Андрій Валерійович Бошков заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія за спеціалізацією – германські мови та літератури (переклад включно).

Кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри перекладу і теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

І.М. Дерік

